До разової спеціалізованої ради ДФ 71.831.019
Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет»

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата сільськогосподарських наук, доцента, доцента кафедри землеробства, ґрунтознавства та захисту рослин Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» Тарасюка Валерія Анатолійовича на дисертаційну роботу Созикіна Андрія Володимировича на тему: «Удосконалення технології вирощування васильків справжніх в умовах Правобережного Лісостепу» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія (20 Аграрні науки та продовольство), поданої до захисту у разовій спеціалізованій раді Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дослідження є актуальним через необхідність порівняльного аналізу сортів васильків справжніх *(Ocimum basilicum L.)* для виявлення найбільш продуктивних в умовах Правобережного Лісостепу, а також розробки оптимальних елементів технології їх вирощування. Максимальна реалізація генетичного потенціалу культури в цій природно-кліматичній зоні суттєво залежить від термінів висаджування розсади, оскільки погодні умови безпосередньо впливають на динаміку росту та розвиток рослин. Крім того, важливим чинником є щільність стояння рослин, яка визначає інтенсивність фотосинтетичних процесів та формування кінцевої врожайності. Оцінка впливу зазначених агротехнічних факторів на продуктивність васильків справжніх стала основою цієї наукової роботи.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість. Наукова новизна проведеного дослідження полягає у вирішенні важливого науково-практичного завдання – розширенні масштабів культивування васильків справжніх як перспективної та рентабельної сировини. Цього досягнуто через оптимізацію технологічних прийомів (визначення строків садіння та щільності насадження) та добір найбільш адаптованих сортів для збільшення збору надземної біомаси.

Автором вперше:

– здійснено всебічне наукове обґрунтування комплексу елементів агротехніки вирощування нових сортів васильків справжніх в умовах Правобережного Лісостепу;

– виявлено особливості синергетичного впливу та характеру зв'язків між сортовими специфіками, датами висаджування розсади та густотою стояння рослин;

– з'ясовано ключові закономірності формування адаптивної здатності та продуктивності культури під дією сукупності досліджуваних чинників.

Практичне значення одержаних результатів.

На основі зафіксованих під час експерименту облікових даних та фенологічних спостережень доведено, що визначені автором дисертаційної роботи оптимальні терміни садіння та щільність висадження розсади для різних сортів васильків справжніх забезпечують збір високих і гарантованих урожаїв надземної біомаси.

Матеріали досліджень знайшли практичне застосування у виробничій діяльності таких агрогосподарств: ТОВ «АГРО-СЛАВА – 2017» (с. Ходорівці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області) – на площі 0,25 га у 2025 році; ТОВ «Буковинський сад» (станція Романківці Сокирянського району Чернівецької області) – на площі 0,2 га протягом 2024–2025 років; ФГ «Ваторія» (с. Жищинці Хмельницького району Хмельницької області) – на площі 0,15 га у 2025 році.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота за структурою відповідає встановленим вимогам, наукова праця викладена на 129 сторінках машинописного тексту, вона складається зі вступу, 6 розділів, 13 висновків; рекомендацій виробництву та додатків. Експериментальні дані представлені 38 таблицями та 13 рисунками. Список використаних літературних джерел нараховує 154 найменувань, з них 52 – латиницею.

Розділ 1 «ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ВИРОЩУВАННЯ ВАСИЛЬКІВ

СПРАВЖНІХ (Огляд літератури) включає питання: значення ефіроолійних культур в світі та в Україні; біологічне та господарське значення волошок справжніх; сорт – запорука високої продуктивності рослин в умовах зони вирощування та особливості вирощування волошок справжніх. У висновках автор акцентує увагу на недостатній кількості наукової інформації щодо вивчення особливостей вирощування культури в умовах зони Правобережного Лісостепу.

У розділі 2 «ПРИРОДНО-КЛІМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РАЙОНУ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДНИХ РОБІТ» автор наводить характеристику ґрунтово-кліматичних та погодних умов в роки виконання досліджень; висвітлює програму і методику проведення досліджень і схему польового досліду. Вказує обліки та аналізи, які застосовувались у дослідах

Розділ 3 «ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ РОСЛИН ВАСИЛЬКІВ СПРАВЖНІХ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ, СТРОКІВ ТА ГУСТОТИ ВИСАДКИ РОЗСАДИ» висвітлює результати експериментальних досліджень щодо впливу факторів експерименту на морфометричні показники та площу асиміляційної поверхні волошок справжніх.

В результаті виконаних досліджень автором виявлено, що на формування біометричних показників рослин волошок справжніх впливали усі досліджувані фактори: сорт, строк висаджування розсади та кількість рослин на один метр погонний. Найбільш високорослі рослини були у сорту Маріан, залежно від густоти рослин та строку висаджування розсади показник коливався в межах 50,3-58,2 см, найменш високорослі рослини сформувались у сорту Кіра – від 29,5 до 38,2 см. Оптимальну кількість листків 234,2 штуки з рослини отримано сорту Кіра за висаджування розсади у І декаді квітня з кількістю рослин на один метр погонний 4 штуки. Максимальне значення діаметра куща 32,5 см відмічено у сорту Кіра за найбільш раннього строку садіння розсади з густотою 4 штуки на метр погонний. Максимальною площею листкового апарату вирізнявся сорт базиліку Кіра за строку висадки розсади у

ІІІ декаді квітня, з кількістю висаджених рослин 4 штуки на 1 метр погонний, показник склав 2,44 см^2, що перевищило контроль на 0,20 см^2.

Розділ 4. «УРОЖАЙНІСТЬ ТА ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ВАСИЛЬКІВ СПРАВЖНІХ ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ, СТРОКУ ТА ГУСТОТИ ВИСАДКИ РОСЛИН» містить результати впливу досліджуваних факторів на: урожайність листків волошок справжніх; вихід сухої речовини з рослин волошок справжніх та вміст ефірної олії та вітаміну С в сировині волошок справжніх.

Отримані експериментальні результати характеризують особливості та силу впливу досліджуваних технологічних факторів на вказані показники. Автором встановлено, що в середньому за три роки досліджень оптимальну урожайність 15,4 т/га забезпечив сорт Кіра за висадки розсади у третій декаді квітня з густотою чотири рослини на один метр погонний, показник перевищував контрольний варіант на 2,4 т/га, а оптимальний вихід сухої речовини 3,48 т/га був у сорту Розі при висадці розсади у першій декаді травня з густотою п'ять штук на метр погонний, що перевищувало контрольний варіант на 1,01 т/га.

Лабораторними аналізами визначено, що оптимальний вміст ефірної олії 2,0% був у сорту Розі за строку висадки розсади у ІІ декаді травня з густотою чотири та п'ять рослин на метр погонний, дещо менше, на 0,1% – за висаджування у ІІІ декаді травня.

Розділ 5 «ЕКОНОМІЧНА І БІОЕНЕРГЕТИЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ВАСИЛЬКІВ СПРАВЖНІХ ЗАЛЕЖНО ВІД АГРОТЕХНІЧНИХ ФАКТОРІВ» присвячений розрахункам економічної ефективності досліджуваних факторів за вирощування волошок справжніх в умовах Правобережного Лісостепу.

Економічний аналіз підтвердив доцільність культивування волошок справжніх у Правобережному Лісостепу за умови використання досліджуваних агротехнічних прийомів. Грошова оцінка отриманого врожаю залежно від варіанту становила 585–770 тис. грн/га, а обсяги умовно чистого прибутку

варіювали від 312 449 до 436 664 грн/га. Найвищу ефективність продемонстрував сорт Кіра: за умови висадки у третій декаді квітня з щільністю чотири штуки на один метр погонний, рівень рентабельності досяг максимуму – 147%, що на 7% перевищило показники контрольного варіанту.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації виробництву у науковій роботі були на досить високому науковому рівні, структуровані, логічно викладені.

Основні положення висвітлені у 3 наукових статтях у фахових виданнях та 7 тезах доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Созикін Андрій Володимирович впродовж періоду виконання наукових досліджень та написання дисертаційної роботи на достатньо високому науковому та методичному рівні виконав усі завдання, передбачені планом досліджень та досяг поставленої мети досліджень.

Основні положення дисертаційної роботи викладені у чіткій логічній послідовності, містять наукову новизну та практичну цінність. Структура дисертаційної роботи, її зміст, висновки і рекомендації виробництву повністю відображають основні положення дисертації.

Дисертант засвідчив високий рівень оволодіння загальноприйнятими методами наукових досліджень, які вдало застосував при опрацюванні експериментальних даних.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Дисертаційне дослідження Созикіна Андрія Володимировича виконане на належному науково-теоретичному рівні, характеризується вагомою новизною

та очевидною практичною значущістю. Водночас, як і будь-яка комплексна праця, вона викликає певні дискусійні питання, а також містить поодинокі технічні неточності та побажання щодо покращення її змісту:

1. У вступі дисертаційної роботи відсутній підпункт: «За результатами досліджень опубліковано наукові праці».

2. У пункті «Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами» автор вказує номер державної реєстрації двух тем, зокрема, де він був безпосереднім виконавцем досліджень та кафедральної теми, слід вказати назву теми, за якою проводяться дослідження на кафедрі рослинництва, селекції та насінництва.

3. У своїй роботі автор апелює двома термінами: «морфометричні показники» та «біометричні показники», потребує уточнення, який саме аналіз виконував автор?

4. У розділі методики автор наводить дуже коротку характеристику досліджуваних сортів, потребує уточнення: до якої групи стиглості відносяться сорти, що включено в експеримент?

5. У висновках до розділу 2, висновок про вплив погодних умов дуже загальний, бажано було б вказати, який рік був найбільш сприятливим для формування продуктивності васильків справжніх і навпаки.

6. У експериментальному розділі автор наводить площу листків васильків справжніх залежно від впливу досліджуваних чинників, бажано було б ще показати фотосинтетичний потенціал рослин та чисту продуктивність фотосинтезу.

7. Таблиці 4.1 та 4.6 необхідно було розмістити відразу після посилання на неї, слід було оптимізувати тест таким чином, щоб дотриматись цієї вимоги.

8. Автор подекуди не вірно посилається на авторів. Наприклад: «Дослідженнями Строяновського В., присвяченими впливу строків…», правильно пишеться: «Дослідженнями В. Строяновського, присвяченими впливу строків…».

9. У підрозділі 4.4. «Вміст вітаміну С в сировині волошків справжніх» автор наводить ключові функції вітаміну С, проте немає посилання на літературне джерело.

10. У додатках на актах впровадження результатів досліджень відсутні номера цих додатків.

Висловлені зауваження та побажання не зачіпають принципових положень дисертації й жодним чином не зменшують загальну наукову цінність виконаної роботи. Усі наведені в дослідженні матеріали, висновки та узагальнення є цілком обґрунтованими й логічними.

Загальний висновок. З урахуванням вище вказаного, дисертаційна робота Созикіна Андрія Володимировича» на тему: «Удосконалення технології вирощування волошків справжніх в умовах Правобережного Лісостепу», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія (галузі знань 20 – Аграрні науки та продовольство) є завершеною кваліфікаційною науковою працею, відповідає всім вимогам, відповідно до п. 14 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ №44 від 12.01.2022 року) (зі змінами) та може бути представлена до захисту на разовій спеціалізованій вченій раді, а її автор Созикін Андрій Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 – Агрономія.

Рецензент:
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент, доцент кафедри землеробства,
ґрунтознавства та захисту рослин
Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет» Валерій ТАРАСЮК

Учений секретар ЗВО «ПДУ»
кандидат сільськогосподарських наук, доцент Олена КОБЕРНЮК

«18» серпня 2026 року